

Köszöntjük a 70 esztendőös Kabdebó Lóránt irodalomtörténész!

Kabdebó Lóránt

Belehallgatni Isten szívébe

Mérnök leszek. Ez magától értetődően hangzott egész diákkoromban. Csakhogy engem a műszaki része soha sem érdekelt. De figyeltem, hogyan építi és irányítja apám Gyöngyös városának és a Mátrának vízellátását, villamosítását, a keskeny nyomtávú „Mátravasút” üzemeltetését. Láttam, hogy az ostrom után egy gőzmalom gépével nappalra vizet fakaszt, éjjelre villannyal világítja meg otthonainkat. A történet érdekelt. Az események. És a megtörtént dolgok emlékezete. Irodalom és történelem. És amikor érettségi előtt megnyertem az országos tanulmányi versenyt, tudatosodott számomra: nem a kivitelezés technikája érdekel, hanem a folyamat, ahogy valami létrejön.

A dolgozatban, amivel nyertem, Jókai drámai erejét kellett méltatnom *A kőszívű ember fiai* című regény alapján. Persze akkor még a hősi történet éles sarkításai érdekelték. Csak most – négyeres bypass műtét után - értettem meg, hogy Baradlay Kazimír szíve a rettegéstől és szorongástól kövesedett el, nemzete szétesését élte meg a regény nagy látomásában, Széchenyi kétségbeesett „örületének” változata volt az ő hús esztendeje és újra átélése lett az utolsó „hatvan perce”. Hogy megértsem ezt is, végig kellett élnem a huszadik századot.

Kiről írnak? Németh László hál' Istennek még élt, megtisztelt barátságával, Szabó Lőrincet egyszer láttam, a Kossuth Klubban 1957 tavaszán Shakespeare szonettjeiről beszélt, temetésén a sír másik oldalán álló Németh László szemével akadt össze egy pillanatra tekintetem. „*Kabdebó elvtárs, maga most írt egy jó portrét Szabó Lőrincről, válassza költészetét kandidátusi témának!*” - mondta az Intézet modern kori „fura ura”. „*De hiszen ő egy nagy költő, én meg csak egy kezdő vagyok.*” „*Nem baj, senki nem fog mostanában róla nagy terjedelmű feldolgozásra vállalkozni*”. Eldöntöttem. Hogy negyvennégy éves koromra három kötetes monográfiát készíthettem, ahhoz Illés Endre nagyvonalú kiadói biztatása kellett. Amikor kijöttem tőle, Juhász Ferinek kezdtem volna félálomban mesélni beszélgetésünket, mire közbevág: „kávé volt vagy konyak?” Mondom: „konyak”. Mire ő: „Akkor ez könyv!” Pedig hogy utálok a konyakot, ha tudom, nagyobb átéléssel ittam volna. Szabó Lőrinc, nemzeti klasszikusként, világirodalmilag is értékelhető jelenséggként egy életre mértéket jelentett számomra, akinek életműve eligazíthatott a költészet teljesítményei között. És személyes mértéket is adott: „ember vagyok - az ellentmondásaival együtt”. Goethére hivatkozva így mérlegeli az ember morális megnyilvánulásait 1945-ös naplójában. És mindehhez Vas István, Sótér István és utóbb Szentkuthy Miklós és Határ Győző atyai barátsága. A képzőművészetben Szántó Piroska társasága és nagybátyám, Barcsay Jenő szigorú keménysége lehetett tanítóm. Ez a múlt, ez volt az ifjúság, mely ma is kötelez.

Húsz évet tanítottam Miskolcon, középiskolákban, és szerkesztettem többekkel az akkor országosan is jegyzett *Napjaink* című folyóiratot. Tandori és Oravecz Imre első versei itthon nálunk jelentek meg először. Ágh István Harangszó a tengerészért című hosszú verse szintén.

Húsz évet dolgoztam a Petőfi Irodalmi Múzeumban, négy interjúkötet fűződik ezekhez az évekhez: *A háborúnak vége lett*, *A műhely titkai*, *Sorsfordító pillanatok* és az *Elvesztett otthonok*. Valamint két terjedelmes opusz: *Szentkuthy Frivolitások és hitvallások* és *Határ Győző* három kötetes *Életút (Oly jó követni emberélet!, Minden hajó hazám. Partra vetett bálna)* című magnetofon-beszélgetés alapján szerkesztett életműinterjú-könyve.

Az ezt követő egyetemi évek-évtizedek előbb a Pécsi (akkor még Janus Pannoniusról elnevezett) Egyetemhez, utóbb a Miskolci Egyetemhez kötnek. 1993-ban felkértek az egyetem Bölcsészettudományi Karának megszervezésére, amelynek alapító dékánja lettem.

Amikor úgy látszott, hogy 1954-ben nem vesznek fel az ELTE magyar-angol szakára, igazgatóm kivitt Miskolcon a Dudujkára, az akkor mocsáron épülő műszaki egyetem rektorához, venne fel mégis mérnök-hallgatónak. Szobájában két fotel volt, az egyik az övé, a másikban Motyóka, legendás tacskója aludt. Igazgatóm egyszerű széken foglalhatott helyet, én állva éltem át a kihallgatást és a kedvező döntést. Amikor évtizedek múlva dékánként ugyanezen az egyetemen interjút kértek tőlem, Beppo uszkárunkkal fényképeztettem le magamat. Nostalgiaiból. Az ezüstuszkárt egyik fiam, aki akkor artistaként járta a világot -

mert csak akként utazhatott világrészek között -, Gorbacsov szülővárosából hozta, értesülvén Ali kutyánk, közép-európai állandó útítársunk, a fekete uszár haláláról. Azóta Beppo utóda Wendy, a bolognai mára többszörös dédnagymama. Kutyáinkat én is nagyon szeretem, de valójában feleségem, *Dobos Marianne* tartozékai, aki állattörténeteibe rejtve kezdte terjeszteni az ántivilágban az evangéliumok és a teológusok szövegeit. Ő megtalálta a maga kifejezési formáját, a jó hír hirdetésének módozatait. Én a poétikában járom a magam útját, mely a költői szerkezetekben keresi az isteni rend megjelenési formáit. Az élet élvezetének és a hívő beleélésnek összhangját. Ahogy orgonista barátommal, Xavérral beszélgetve fogalmaztam Johann Sebastianról: neki sikerült behallgatnia Isten szívébe.

(*Megjelent a Napút Évkönyv, 2005. VII. évf. 10. számában*)

* * *

Várady Mária

Vásárhely, Kolozsvár visszavár!

Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Maros megyei Szervezetének meghívására a Marosvásárhelyi napok rendezvényeinek keretében érkezett az ünneplő városba az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnökhelyettese, dr. Issekutz Sarolta, Várady Mária színművésznő és Miklósi András orgonaművész társaságában. A vendégek rendezvényének védnöke Nagy László marosi esperes, helyszíne az Unitárius templom volt. Találkozásunk a kultúra jegyében, az örmény és a magyar líra gyöngyszemeinek csodálatos érintkezésében, érzelmi és zenei színességében valósult meg. Az Unitárius templom orgonájának zengése - Miklósi András ihletett játékában! - lelkeinkbe szállt.

Úti célunk az egy hétig tartó Vásárhelyi napok rendezvénye volt, amelynek hagyományosan része a *Vásárhely visszavár* program, ahol színészek és más közéleti személyiségek számolnak be életük alakulásáról.

Szállásunk a Bod Péter Diakóniai Központban volt, ahol szép környezetben, közel a Trébelyhez, jutányos áron, a város panorámájában gyönyörködve pihenhettünk. A főtér - a Rózsák tere átalakult sétáló utcává -, ahol autós cégektől virágkereskedőig mindenki bemutatkozhatott. Este a városban pezsgett az élet, különösen a néhány éve felújított gyönyörű Bulevárdon; a vár udvaron hosszú utcákban csapolták a sört, sütötték a flekkent és „micset”; belengte a várost a kürtőskalács és a vattacukor illata, padok és asztalok várták a vendégeket. Hogy miért volt sok fiatal ott, akkor este? A Marosvásárhelyről elszármazott *Keresztes Ildikó* koncertjére gyűlt össze a lelkes közönség, a vár szabadtéri színpadán Ildikó nagy sikert aratott. Örömmel hallgattuk a magyar-örmény énekesnő koncertjét, aki a világhírű örmény származású énekesnő, Cher egyik dalával búcsúzott.

23-án, pénteken délután 5 órakor a volt Gecse Dániel utcai (ma Bolyai tér) Unitárius templom adott helyet az *Üzenet az Ararátról* című örmény műsorunknak, mely Pécs, Győr, Sopron után Marosvásárhelyen került bemutatásra. Ünnepeyes bevezetőjében Nagy László, a marosi egyházkerület esperese kezdő fohászában hálát adott Istennek ezért a találkozásért, mely Isten akaratából a hívek szeretetében létrejött kultúrák megértő, gazdagító, erőt adó találkozási lehetett. Örmények és magyarok nyitott szívvel-lélekkel hallgatták az örmény történelem és művelődéstörténet tömör ismertetését. *Dr. Issekutz Sarolta*, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnökhelyettese nehéz feladatot vállalt: egy hatezer éves kultúráról tizenhat percben beszélt. A vásárhelyi közönség ámulva hallgatta az örmény népről szóló hiteles tájékoztatást. Az összeállításban elhangzó örmény versek bár az örmény népről szóltak, mégis ismerősen csengtek. A másfél milliányi erdélyi magyarság küzdelme, áldozatvállalása, hűsége a nyelvhez, a hithez, a földhöz, mind-mind az örménység nemzetmegtartó harcával rokon. A „Nagy mézszárlás”, az 1915-ös Genocídium felidézése Erdély történelmének fájó emlékeket idézett: tatárjárás, törökdhülés, a Horea, Closca, Crisan vezette román parasztlázadás a Nyugati Érchegységtől Gyulafehérvárig, 1848-ban Abrudbánya, Zalatna magyarságának lemészárlása, 1916-ban a székelyek első világháborús menekülése, aztán a vasgárdisták rémtettei... Fájdalmunkat feloldja a már jól ismert vers: *Dzsivani Jönnék és tovatűnnek*. ..

Miklósi András budapesti orgonaművész Johann Sebastian Bach avatott előadója, minden orgona hosszú történetének legszebb hangjain szólal meg. A bensőséges, puritán, barátságosan nyitott vásárhelyi Unitárius templom orgonája - vendéglátónk szavai szerint - ritkán szól ilyen szépen. A művészt dicséri az